

De zending op de Sandwich-eilanden

<https://hdl.handle.net/1874/234443>

mm 10833

PKE

Zendingslectuur voor het Volk.

De Zending op de Sandwichs-eilanden,

DOOR

JAC. VAN BELKUM,

Predikant te Steenwijk.

STEENWIJK. H. SPANJAARD. 1887.

UB-ZUID

PKE

658

Men lette op de achterzijde van den omslag.

U. 6-73
Bibliotheek
NEDERL. ZENDINGSSCHOOL
OEGSTGEEST

A 15c

34

DE ZENDING OP DE SANDWICHSEILANDEN.

Wie zich zelve God maakt of zich goddelijke eer laat bewijzen, wordt voor die euveldaad door God, die den hoogmoedige vernedert, streng gestraft.

Dat heeft Koning HERODES ondervonden, die met kennelijk welbehagen het volk hoorde roepen: „een stemme Gods en niet eens menschen.”

Eveneens heeft dat ondervonden de beroemde en welbekende JAMES COOK, de ontdekker en onderzoeker van de eilanden-groepen in den grooten Oceaan. Hij had in het jaar 1778 de Sandwichseilanden ontdekt en was door de inboorlingen als een God ontvangen en gehuldigd. Nog nooit hadden zij eenen blanken man gezien en vol verbazing over zijne komst, brachten zij zijne verschijning in verband met eene algemeen onder hen verbreide legende uit oude dagen. Een hunner Koningen, LONO, had zijne liefste vrouw doodgeslagen. Vol onrust over die daad was hij per schip het eiland ontvlucht, maar zijne onderdanen geloofden, dat hij eenmaal zou terugkeeren. Toen nu de Sandwichseilanders COOK zagen, meenden zij dat hij hun teruggekeerde Vorst was, beschouwden hem als een God, voerden hem naar hun heilige plaats *Heiau*, waar de priester hem met een rood stuk doek bekleedde en het volk voor hem zich neerboog in het stof, terwijl een zwijn voor hem geofferd werd.

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK UTRECHT

3586 0372

Waren de arme onkundige eilandbewoners te beklagen, niet minder Cook. Lang duurde dit spel niet. Daar het arme volk telkens nieuwe offers moest brengen en zoo doende uitgezogen werd, ontstond er misnoegen, ontevredenheid onder de inboorlingen, die met Cook twist kregen, waarbij een speerworp hem doodelijk wondde. Zijn lichaam werd vaneen gescheurd, het vleesch den goden geofferd, een deel zijner beenderen den Engelschen gegeven, een ander deel als reliquie bewaard. Dit geschiedde den 14 Februari 1779, in de nabijheid van de Kealakekuabaai op het eiland Hawaii.

Naar dit eiland, het grootste van allen wordt bij de andere volken van Europa deze groep tegenwoordig meestal de Hawaii-eilanden genoemd. Zij bestaat uit 4 groote, *Hawai*, *Maoewi*, *Oahoe*, *Kaocai*, 4 kleinere, *Lawai*, *Malohai*, *Kahoelawi*, *Niihae*, en eenige zeer kleine meestal koraal-eilanden, die tot verblijfplaats van zeevogels dienen en de zoo geroemde *guano* of vogelmest opleveren. Samen beslaan zij ongeveer 285 vierk. mijlen, eene oppervlakte bijna als onze provinciën *Friesland*, *Groningen*, *Drenthe*, *Overijssel* en *Gelderland*, die met elkander 302 vierk. mijlen groot zijn. Deze eilanden-groep is gelegen in het Noordelijk halfrond van onzen aardbol, ongeveer 8 à 9 dagen stoomens van San Francisco. De vorm dezer eilanden is meest rond, enkele zijn langwerpig smal, wat toe te schrijven is aan deze omstandigheid, dat het meest hooge vulkanische bergen zijn, omgeven met een smalle kuststrook. De algemeene richting der eilanden is van het Zuid-oosten naar het Noord-westen. *Hawai* is het Zuid-oostelijkste en ook het grootste. De bergen op dit eiland bereiken eene verbazende hoogte, aan die van Zwitserland bijna gelijk. De *Maunakea* meet 4253, de *Maunaloa* 4194 en de *Hualalai* 3000 meter. Deze laatste is nog in 1801 als vulkaan in werking ge-

weest, en heeft toen een vreeselijke uitbarsting doen zien.

De inwoners der Sandwichs-eilanden noemen zich zelve *kanaka* d. i. menschen. Ze zijn over het algemeen bij het eerste voorkomen vriendelijk en behulpzaam, maar later blijkt dat ze zeer diefachtig, slim, valsch en ijdel zijn. Wellust en daaruit geboren ontucht is eene vreeselijke kwaal in het volksleven. Ofschoon monogamie regel is, wordt het huwelijk licht ontbonden. Vooral de wellust en ontucht bij de vrouwen moet vreeselijk zijn en den afkeer zelfs van zeer ruwe matrozen opwekken. Door den invloed van het warme klimaat, dat veel werken moeielijk en van den weelderigen plantengroei die het onnoodig maakt, zijn zij ook zeer op hun gemak gesteld en liefhebbers van pretjes. Na de invoering van den brandewijn zijn zij zeer dikwijls dronken; ook rooken zij gaarne tabak, waarop de vrouwen geen uitzondering maken.

In de geschiedenis der nieuwe zending komt het zeer menigvuldig voor, dat de eerste Evangelie-prediking juist aanvangt in een tijd, dat de grondslagen der oude heidensche godsdiensten ondermijnd zijn en vooral is dit het geval op de Zuidzee-eilanden. Wij zien daarin de machtige hand van den Koning der Gemeente, onzen verheerlijkten Heiland, die gezeten aan de Rechterhand zijns Vaders, de tijden en de gelegenheden kent.

Kort voor de komst van Cook had koning KALINIOPU van Hawai den vorst van Maewi overwonnen en zijne heerschappij over dit eiland uitgestrekt. Zijn neef KAMEHAMEHA I zette zijn werk voort. Hem gelukte het met behulp van den Engelschen scheepskapitein VANCOUVER en den Amerikaan C. Young zijn gezag uit te breiden en te bevestigen over alle eilanden van dezen Archipel. Deze man was wel de grootste onder zijn volk. Buitengewoon begaafd, moedig, ijverig en volhardend in een-

maal opgevatte plannen, begeerde hij zijn volk in de zegeningen der Europeesche beschaving te doen deelen. Daarom nam hij YOUNG en VANCOUVER als zijne raadslieden en zocht in verbinding te komen met Engeland. Dit was in de jaren 1792—1794. Maar in deze jaren hadden de Europeesche staten het veel te volhandig om naar de roepstemmen dier wilde volken te luisteren. De revolutie-koorts woedde in Europa; het oorlogsvuur was ontbrand; de zendingsgeest was nog niet wakker geworden in de oude christenheid. Wel werden zendelingen gevraagd — daar YOUNG en VANCOUVER, ofschoon geen christenen in den strengen zin des woords, toch wel eenigen indruk van een beteren en milderen godsdienst hadden gegeven — maar in plaats van zendelingen kwamen kooplieden, die den brandewijn invoerden en het volk vreeselijke ziekten bezorgden, zoodat het zijnen ondergang met rassche schreden te gemoet ging.

Eerst 30 Maart 1820 landden de eerste zendelingen op Hawai.

God zelf had hun den weg gebaad! —

Op de Sandwichs-eilanden zoowel als op alle eilanden van den Grooten Oceaan heeft men zeer veel ontzag gehad voor al hetgeen Tapu, d. i. heilig was of heilig verklaard was. Dit Tapu rustte van zelf op sommige dingen, of kon er door aanzienlijke inboorlingen opgelegd worden. Tot het van nature onreine (Noa) behoorde het vrouwelijk geslacht. Daarom mochten de vrouwen dan ook niet met de mannen aan eene tafel eten en drinken, ja zij moesten hunne spijs in afzonderlijke manden bewaren, in afzonderlijke keukens en boven afzonderlijke vuren koken. Raakte eene vrouw de spijzen van den man aan, dan werden deze onrein en voor de zwijnen geworpen. Zwijnen, hoenders, sommige soorten van kokospalmen, sommige vischsoorten waren haar, als gaven aan de goden,

verboden te eten. Ofschoon de toestand waarin de vrouw zich bevond voor het overige niet zoo slecht was, rustte door deze instelling van het Tapu toch eenen verschrikkelijken last op haar. Reeds in de laatste levensdagen van KAMEHAMEHA was eene bres geschoten in deze stevige omwalling. Nu en dan had een inboorling in zijn dronkenschap of uit lichtzinnigheid het heilige aangeraakt zonder door de goden gestraft te worden. De spotternij der blanke matrozen, soms ook wel het uit kracht eener christelijke overtuiging door kooplieden of andere blanken uitgesproken minachtend oordeel over de goden en hunne machteloosheid, had bij het volk twijfel aan hun bestaan en macht gewerkt. Men was het juk van dezen godsdienst, van het Tapu moede. Evenals in de dagen van Rome's verval en de opkomst van het Christendom was bij dit volk eene begeerte naar eene beteren godsdienst, een afkeer van de voorvaderlijke inzettingen. Een groote stoot aan den val van het oude stelsel gaven twee hooggeplaatste vrouwen, de koninglijke weduwen KAAHUMANU en KEOPUOLANI. De laatste was de hoogste in rang en hare beide zonen LIHO-LIHO en KAUIKEAOULI bestegen als KAMEHAMEHA II en III na elkander den troon. Deze beide vrouwen wisten den jongen koning LIHO-LIHO te bewegen met het Tapu-stelsel te breken. Feestelijk uitgedost zat hij met haar aan tafel aan — als een loopend vuur verspreidde zich het gerucht door het volk: „het Tapu is verbroken.” Om te beproeven of men ook nog de wraak der goden te vreezen had, werden nu ook alle tempels en afgodsbeelden verbrand — geen der goden nam wraak. Het volk had zijne goden weggedaan — van waar kwam de redding?

Juist omtrent dezen tijd waren de oogen der christenen op de Sandwichs-eilanden gevestigd geworden. Verscheidene inboorlingen hadden voor en na hunne eilanden

verlaten, om in de landen der blanken iets te zien en te leeren. Zoo o. a. een zekere OBUKAHAJA, die als scheepsjongen aan boord van een schip gekomen, na vele omzwervingen aan den drempel van het college te Newhaven weenend neerzat, omdat hij niet genoeg leeren kon. De predikant S. MILLS nam hem ter opvoeding aan, later werd hij te Cornwall in de school voor uitwendige zending geplaatst, nadat hij den Heiland in het geloof had aangenomen; hij stierf evenwel in 1818. Ook een zekere GEORGE KAUMALIÏ, zoon van den gewezen koning van Kaoeai, was met nog vier andere kanaken in Cornwall. GEORGE's vader had hem ter opvoeding aan een scheepskapitein medegegeven.

Voor al het bericht van het zalig sterven van OBUKAHAJA was oorzaak, dat het Amerikaansche gezelschap voor uitwendige zending te Boston (*American Board of Commissioners for Foreign Missions*) den 15 October 1819 als zendelingen onder de heidenen op de Sandwichseilanden ordende, HIRAM BINGHAM en ASA THURSTON met hunne vrouwen, twee leeraars RUGGLES en WHITNEY, een doctor HOLZMAN, een boekdrukker LOOMIS, en een boer CHAMBERLAIN en drie inboorlingen HOPU, HONURI en KANUI, terwijl ook GEORG KAUMALIÏ zich bij hen aansloot. 23 October gingen deze menschen met de brik „*Thaddaeus*” onder zeil en 30 Maart 1820 landden zij op Hawai. Bij hunne aankomst hoorden zij voor het eerst „KAMEHAMEHA is dood! — LIHO-LIHO is Koning! — Het Tapu is uit! — De afgoden zijn verbrand!” — Groot was hunne verbazing voorzeker. God zelf had dezen akker voor hen gereed gemaakt en hen nu gezonden tot het zaaien van het Evangelie-woord!

Men zou verwacht hebben dat de zendelingen nu ook aanstonds op de eilanden werden opgenomen. Toch was dit niet het geval. Twaalf dagen lang moesten zij aan

boord blijven van hun scheepke, en ook toen werd hun slechts vergund gedurende één jaar op Hawaï te ver-
toeven. Hoe dit zoo kwam? Het is hier ook weer de
zelfde oude geschiedenis. De Satan wilde zijn rijk niet
verstoord zien en gebruikte nu de in zonde diep geval-
len menschen als hiderpalen, om den toegang tot de
eilanden te versperren. LIHO-LIHO, de koning, begreep
met zijne hoofden, dat zij ook maar ééne vrouw mochten
houden, evenals de zendelingen er ook slechts ééne
hadden, en dat streed met hunne wellustige natuur.
Ook de blanke naam-christenen verzetten zich tegen de
zendelingen, wier komst en verblijf een einde zou ma-
ken aan hun schandelijken omgang met de Hawaïtische
vrouwen, aan hun dronkenschap en winstbejag. Wel
zeiden zij dit niet even openlijk als LIHO-LIHO: zij be-
weerden: de opname van Amerikaansche zendelingen zou
Engelands koning beleedigen. Gelukkig verhieven zich
ook andere stemmen. KEOPUOLANI en KAAHUMANI wa-
ren den zendelingen gunstig gestemd, trokken hunne
belangen zich aan, en bezochten ze op hun schip; de
opperpriester HEWA-HEWA zeide: „ik wist dat de houten
beelden, onze met handen gemaakte goden, ons niet
konden helpen, maar ik diende ze, omdat het de over-
levering onzer vaders was. Mijne gedachten zijn het
altijd geweest, dat er maar één eenige groote God is,
die in den hemel woont.” Zoo bleven dan THURSTON
en HOLZMAN op Hawaï; de anderen gingen naar *Hono-*
lulu, de tegenwoordige haven van de Sandwichs-eilanden,
toen een ellendig dorp op het eiland Oahoei WHITNEY en
RUGGLES voeren naar Kaocai, waar zij aan KAUMALII
zijn zoon terugbrachten en uitstekend ontvangen werden.
Geen wonder voorwaar! Deze koning was voor een paar
jaren door een Amerikaan aangezocht Christen te worden,
maar had daarop geantwoord: „Wat praat ge mij van de

voortreffelijkheid van uwen godsdienst; hebt ge niet mijnen zoon tot slaaf gemaakt? Behandel hem goed en breng hem mij met een goede opvoeding of met zijn eigendom terug en dan kan ik mij van de voortreffelijkheid van uwen waren godsdienst laten overtuigen. En toen nu de Christenleeraars gekomen, wilde hij hen niet meer laten heengaan; hij zou hun tot een vader zijn.

Zoo kon dan nu, dank zij Gods genadige leiding en voorbereiding, het werk der Evangelisatie beginnen. Maar hoeveel hadden zij nog te doen, die zendelingen, eer zij konden prediken. Wel was hun matig, ingetogen, arbeidzaam, gezellig familieleven eene prediking, eene getuigenis tegen de zonden des volks en der andere Europeanen en blanken. Doch zij kenden de taal niet en deze moesten ze natuurlijk eerst leeren. Hoe moesten zij zich behelpen. LIHO-LIHO had op HAWAI aan THURSTON met zijne vrouw en doktor HOLZMAN een hut aangewezen tot verblijfplaats, met één kamer, zonder houten vloer, venster, of iets van dien aard. Zij hadden geen stoel om op te zitten; geen tafel, niets wat ons het leven aangenaam en gemakkelijk maakt; rondom zich een vuil en vies volkje, wellustig, tot dronkenschap geneigd, rumoerig en daarbij nog tot vijandschap opgezet door naam-christenen. Maar zij wisten, wien zij dienden, den Heer Jezus; zij wisten wat hen dreef, de liefde tot Hem; zij wisten, op wiens hulp zij konden rekenen, des machtigen Gods. Daarom kenden zij geen versagen; moedig gingen zij voort.

Langzamerhand werd het beter voor de Evangelische zending. LIHO-LIHO leerde spoedig lezen — maar zijn dronkenschap bedierf alle goeds. De blanke vijanden des Evangelies vertelden, dat de zendelingen politieke agenten waren, die het volk tot slaven maakten en het land in bezit namen, gelijk zij op Tahiti gedaan hadden; dat

hunne aanwezigheid eene beleediging voor Engeland was — maar Englands koning zond ter voldoening eener aan KAMEHAMEHA gegeven belofte een schip ten geschenke, welk schip de Engelsche zendeling ELLIS op Tahiti medebracht, die na een paar maanden begon te prediken, en ook een paar Tahitische hoofden, die vertelden wat goeds de zendingen bij hen hadden gedaan. Hier werd vervuld wat ook de Apostelen ondervonden: „de Heer wrocht mede. (Marc. 16: 20.)

Het kost bij de Evangelisering van gansche volken zeker de grootste moeite hun bijgeloof te overwinnen en de oude afgoderij uit te roeien. Daartoe is dikwijls eene sterk sprekende daad van een der aanzienlijkste inboorlingen of van een dapper zendeling noodig. Wie herinnert zich b.v. niet, hoe de groote zendeling van Duitschland BONIFACIUS den aan den Dondergod THOR gewijden eik bij Geismar, ten aanschouwe van vele heidenen omhakte en door die daad aan de afgoderij in Duitschland een geduchte knak toebreacht? Welk Nederlander weet niet, hoe de groote zendeling in eigen vaderland WILLEBRORD het afgodsbeeld van WODAN bij Westkapelle op Walcheren opgericht, eigenhandig aangreep, heen en weer schudde en ter aarde deed vallen en door deze stoutmoedige daad het Heidensch bijgeloof op Walcheren fnuikte?

Eene bijna gelijke daad werd op Hawai door eene vrouw verricht. Op dit eiland bevindt zich de groote vulkaan *Kilauea* welks krater eenen omvang van 3—4 uren gaans en eene diepte van 900 voet heeft. Deze geweldige ketel kookt voortdurend met groot geweld en de lava bruischt en woedt als de golven eener onstuimige zee. Ook deze plaats was voor de inboorlingen een heilige plaats, gewijd aan PELE de moeder der goden. Ofschoon reeds velen christenen waren geworden, was tot op 1825 bij het volk de vrees voor deze PELE zeer

groot. Zoolang die vrees bleef bestaan, zou ook de invoering van het christendom onder het volk hierop schipbreuk lijden. Wel was de invloed der Heidensche priesters veel verminderd, maar het spreekt van zelf, dat een deel der priesters en van het volk nog altijd aan de afgoden bleef hangen en voor die PELE en hare wraak angstig was. Dien invloed te breken was een waagstuk, was een opnemen van den strijd tegen gewoonte en volksmeeningen. Wie zou dat bestaan? — Eene vrouw uit een koninglijk geslacht, echtgenoot van een der aanzienlijkste hoofden KEOPULANI heeft het gedaan. Toen de zendelingen in 1820 haar voor het eerst zagen, zat zij op eenen rots en zalfde haar lichaam: toen was zij nog zeer bijgeloovig, aan zingenot verslaafd, had zij zelfs twee mannen. Maar het Evangelie werd haar eene blijde boodschap, eene kracht tot zaligheid, eene kracht tot bekeering. De H. Geest nam in haar zijne woonstede. Zij brak haar huwelijk met een der mannen, kleepte zich ordentelijk, hield hare huishouding in orde, en zorgde voor zindelijkheid en netheid. Zij werd een toonbeeld van de heiligende kracht des Evangelies, van den beschavenden en veredelenden invloed des Christendoms. Wat Christus in het harte uitwerkt, heeft zij in haar later leven getoond. Welnu — deze vrouw heeft in 1825 den krater van den *Kilauea* zijne toovermacht ontnomen. Toen zij haar voornemen daartoe bekend maakte, ried haar geheele omgeving, ook haar man, het haar af. Kalm antwoordde zij: „Kom ik om het leven, dan moogt gij aan de macht van PELE blijven gelooven, maar blijf ik gespaard, dan moet gij ook het Evangelie gelooven.”

Zij ging den berg op. De priesteres van PELE wil haar tegenhouden. „Niemand mag zonder offer den berg beklimmen” zegt deze. KEOPULANI laat zich niet weerhouden. Begeleid van eene menigte inboorlingen, ver-

gezeld door een zendeling komt zij boven. Aanstonds loopt zij op den rand van den krater toe. Zij keert zich tot de menigte en zegt: „JEHOVAH is mijn God. Hij heeft dit vuur aangestoken. Voor PELE vrees ik niet. Wanneer PELE's macht mij in het leed stort, dan moet gij voor hare macht vreezen. Word ik beschermd door JEHOVAH, op wien ik vertrouw; word ik bewaakt door Hem, terwijl ik het Tapu van PELE verbreek, dan moet gij vreezen voor JEHOVAH, den Heer der heirscharen, en Hem alleen dienen. Alle afgoden van Hawai zijn ijdel en niets.” Daarop wast zij hare handen, giet het vuile water in den bruisenden ketel, zingt lofliederen ter eere van JEHOVAH — en gaat ongedeerd naar beneden. Zoo werd de vrees voor de macht van PELE gebroken en de weg voor het Evangelie gebaad. — „Eere aan deze dappere en geloovige vrouw!” — Hoe beschaamt zij velen van ons!

Langzaam en ongestoord kon nu de Evangelieprediking zich ontwikkelen en ingang vinden.

Of zij ingang vond? Dit leert ons het volgende.

In 1820 waren de eerste zendelingen op Hawai geland. Ruim zes jaren later, in den herfst van 1826 waren meer dan 10000 inboorlingen te Kailoa bijeen om het Evangelie te hooren. In dat zelfde jaar werd een lokaal voor de godsdienstoefeningen gebouwd, dat bijna 5000 personen kon bevatten. Wel een bewijs, dat de begeerte om het Evangelie te hooren groot was. Merkwaardig vooral is het feit, dat op de Sandwichs-eilanden voornamelijk de aanzienlijkste inboorlingen het eerst christenen werden. Dit verschijnsel, eene uitzondering op den regel, treft ons in deze zending zeer sterk. De eerste besliste christenen waren KEOPULANI, de vrouw van een koning, de moeder van KAMEHAMEHA II en III, KAAHUMANU, regentes gedurende de minderjarigheid van KAMEHAMEHA

III, KAUMALIÏ een der meest woeste krijgslieden onder den eersten KAMEHAMEHA, KALAIMOKU, eerste minister onder LIHO-LIHO. Van elk dezer deelen wij enkele bijzonderheden mede.

KEOPULANI was in de dagen van het Heidendom bijna afgodisch vereerd geworden. Zij had twee mannen. Doch toen zij in 1823 tot den Heiland bekeerd werd, liet zij een dier mannen HOAPILI komen en zeide tot hem: „Ik heb onzen ouden godsdienst, het geloof aan de oude goden afgezworen. De godsdienst van JEZUS heb ik aangenomen. Hij is mijn Koning en Heiland en Hem wil ik gehoorzaam zijn. Daarom kan ik maar één man hebben en voortaan met u niet meer leven.” Zij stierf kort na de inwijding der kerk op Lahaina (1823) en legde op haar sterfbed in tegenwoordigheid van vele vorsten deze schoone belijdenis af: „JEHOVAH is een goede God; onze vroegere goden waren valsch, maar Hij is de God, door wien wij allen eeuwig in den hemel leven. Ik kan u zeggen, ik heb den Heer JEZUS lief; ik weet, Hij heeft mij ook lief en Hij zal mij tot zich nemen.” Zij verbood bij hare begrafenis de oude onzedelijke gebruiken te volgen en wilde op christelijke wijze begraven worden. Zoo was ook de dag harer begrafenis van groote beteekenis in de geschiedenis van Hawai.

Haar zoon LIHO-LIHO volgde haar op. Hij was zeer diep in de zonde der dronkenschap gezonken. Soms had hij oogenblikken van betere gezindheid, maar deze duurden niet lang. Eene maand na den dood zijner moeder besloot hij met zijne eerste gemalin eene reis naar Amerika en Engeland te maken. Den 27 November 1823 ging hij onder zeil. Zijne vrouw riep als door een angstig voor gevoel gedreven een „vaarwel aan haren vaderlandschen grond” toe. Zij zouden de eilanden niet weer zien. Gastvrij in Engeland ontvangen, werden zij met beleefd-

heden overladen, maar — de doodsengel greep hen aan. Met zijn gansche gevolg werd LIHO-LIHO ziek aan de mazelen en stierf met zijne vrouw in Engeland. Toen in 1825 een Engelsch oorlogschip zijn lijk en dat zijner vrouw naar Oahoe terugbracht, zeide KALAIMOKU, ook reeds voor het Evangelie gewonnen: „Wij mogen wel weenen, maar laat ons geen kwaad denken van God. Niet Hij, maar wij hebben onrecht gedaan. Wij willen ons vernederen onder zijne hand. Alle feesten worden geschorst; onze dagelijksche arbeid sta stil. Laat geheel het volk gedurende 14 dagen zich voor God verootmoedigen.”

Gedurende de minderjarigheid van KAOEKEAOELI, als koning KAMEHAMEHA III genoemd, de broeder van LIHO-LIHO was KAAHOEMANOE regentes over de Sandwichseilanden. Vroeger de meest trotsche, en heerschzuchtigste vrouw, was zij als christin ootmoedig, vastberaden, verstandig. Den jongen koning liet zij door de zendelingen onderwijzen. Met recht kan zij de hervormster van Hawai worden genoemd. Aan het einde van 1825 werd zij gedoopt en genoot zij voor het eerst het H. Avondmaal. Had zij in 1822 reeds alle afgodsbeelden laten opzoeken en vernielen, ofschoon toen nog niet voor het Evangelie gewonnen, bij haren overgang tot het christendom beval zij dat dit ook de godsdienst des volks zou worden. Overeenkomstig dit besluit bevorderde zij ook de Evangelie-prediking en het oprichten van scholen, beperkte door strafwetten kindermoord, ontucht, dronkenschap, ontheiliging van den Zondag en diefstal overeenkomstig de 10 geboden. Wel veroorzaakte dit eenige straatkabalen van vreemde matrozen, die nu hunne zinnelijke lusten niet konden bevredigen, maar zij wist van geen wijken. En toen op verzoek der zendelingen, die van alles de schuld kregen en in Amerika als heerschzuchtige indringers werden belasterd, een zekere kapitein

JONAS in 1826 aankwam, om een onderzoek in te stellen, moest deze verklaren, dat de zendelingen als eerlijke lieden veel goeds hadden bewerkt, aan menige zonde een einde gemaakt en het volk van slavernij hadden bevrijd.

En wat KALAIMOKU betreft, op zijn ziekbed bad hij: „Heer gij kent mijne daden van mijne jeugd af tot op dezen oogenblik, gij kent mijne zonden. Heer vergeef ze, en maak mij zalig door JEZUS CHRISTUS, den eenigen Heiland.” Het Evangelie had ook dezen wolf in een schaap veranderd.

Er ruste kennelijk zegen op dit arbeidsveld. In 1820 in bewerking gekomen, had het in 1825 reeds 6 zendingsposten, t. w.: *Honolulu*, waar een drukkerij was, en eene reeds vergrootte kerk: *Waimea*, met druk bezochte kerk, 2 scholen en 120 leerlingen, *Lahaina*, *Kailoa* met een kerkje, *Waiake* en *Kaawaloa*.

Maar ook de vijand des Godsrijks sliep niet. Hij zocht op Hawai zijn verloren invloed te herwinnen. Ter bereiking van dit doel gebruikte hij — de Roomsche kerk.

Het is bekend, dat Rome overal, waar het protestantisme wortel schiet, ook op verovering van gebied uit is. Wij erkennen gaarne het vele goede, dat zij in vele landen heeft tot stand gebracht; wij hebben eerbied voor hare priesters, die in zelfopoffering zich groot betoonden. Echter — haar listig binnensluipen op ons zendingsgebied, wraken wij. Is er niet nog plaats genoeg voor haar, anders dan onder onze zendingsposten. Zij verstoort onze zending in de Minahasse — o regeering van Nederland, waarom hebt gij hiervoor niet gewaakt? — Indisch bestuur, waarom is bij u de Roomsche priester

meer in tel, dan de Evangelische zendeling? — Zij tracht nu nog de zending op Madagascar te vernietigen. Zij heeft zich ook op de Sandwichs-eilanden zoeken te nestelen, onder de beschutting van Fransche kanonnen. Waarlijk, zoo iets kan alleen in de duisternis van Satans rijk worden bedacht. — om christenen te gebruiken tot versterking van het werk der Evangelisatie.

Doch laat ons bij de Sandwichs-eilanden blijven!

Een Fransche avonturier, RIVES genaamd, had zich in den dienst van koning LIHO-LIHO weten in te dringen. Naar Frankrijk teruggekeerd snoefde hij op zijnen invloed bij de inboorlingen en gaf daardoor aanleiding tot eene Roomsche zending. Zoo gebeurde het, dat Pater BACHELOT, een Jezuit, met 2 Priesters en 6 broeders afgevaardigd werd en 7 Juli 1827 te Honolulu landde. Wel werd hun het verblijf aldaar ontzegd, maar de kapitein van het schip, dat hen overgevoerd had, zette hen aan land, voer weg — en zoo moesten zij dan wel blijven. De Evangelische zendelingen toonden zich volstrekt niet onverdraagzaam; zij leenden Pater BACHELOT zelfs nog de Hawaische boeken om de taal te leeren en hielpen hem voort. In Januari 1826 opende deze Pater eene kleine kapel. De inboorlingen, door nieuwsgierigheid gedreven, gingen eens zien, wat hij deed en zeide — en zij kwamen terug met de mededeeling dat een nieuwe beelden-dienst was ingevoerd. Toen hij nog al bijval vond, werden de inboorlingen door KAAHUMANU, ofschoon de Evangelische zendelingen dit afrieden, met boete en gevangenisstraf bedreigd wanneer zij dezen dienst bijwoonden; maar den priester en den Roomschen vreemdelingen geschiedde geen leed. Toen echter het gevaar voor oproer ontstond, daar allerlei slechte menschen zich bij Pater BACHELOT aansloten en de ontevredenheid over de strenge tucht der zendelingen door dezen gevoed werd, besloot

KAAHUMANU hen te verzoeken het eiland te verlaten; daar zij bleven, liet hij hen (1832) op kosten der regeering naar Kalifornië brengen.

Men zou zeggen — de Roomschen zouden het nu opgeven. Maar neen, Rome weet niet van wijken. Zij is immers ook de alleen zaligmakende! 30 September 1836 kwam de priester ROBERT WALSCH op Oahoe aan, om nu niet weer te vertrekken. Wel werd hem gezegd heen te gaan, maar de sluwe Jezuit wist te bewerken, dat hij langer kon blijven op voorwaarde, zijn godsdienst niet te zullen uitbreiden. Openlijk deed hij het dan ook niet, in het geheim zooveel te meer, en dit had hij ook niet beloofd. In April 1837 kwam ook Pater BACHELOT weer. Ofschoon de inboorlingen van hen niet gediend waren, wisten zij toch te blijven en om zich voor goed toegang te verschaffen, riepen zij de hulp in van Frankrijk's koning. In Juli 1839 verscheen dan ook een Fransch oorlogschip, welks kapitein den koning een verdrag wist af te persen, dat de Roomsche godsdienst vrij mocht uitgeoefend, en wijn en brandewijn tegen eene belasting van 5 % mocht worden ingevoerd. Ten gevolge van dit verdrag nam het brandewijn-drinken toe daar de Roomsche kerk, zoo men weet, en ook de Jezuïten een veel meer toegevende zedeleer huldigen dan de Evangelische zendelingen. Men denke slechts aan het beruchte twee borreltjes debat, van een bekenden Roomschen afgevaardigde in onze eigene Tweede Kamer. Zelfs nu nog is helaas op dit zendings-terrein de macht van Rome toenemende; men berekent dat hare aanhangers $\frac{1}{3}$ der bevolking uitmaakt.

Nog een andere storende invloed dook op. In het zelfde jaar 1832, waarin de Roomsche priester het land werd uitgezet, stierf KAAHUMANU. Dat was voor de zendingszaak een groot verlies, daar haar zoon, die als

KAMEHAMEHA III haar opvolgde, in spijt zijne goede opvoeding, een speelbal was zijner lusten en van slechte vrienden. Hij schafte de strenge zedewetten van KAA-HUMANU af, en velen vervielen tot het oude Heidendom. De scholen stonden leeg en zelfs inlandsche predikanten vielen af; dronkenschap, ontucht en andere zonden namen toe. Alleen KINAU, 's Konings halve zuster, eene vrome vrouw, bleef, trots allen tegenstand en spot, standvastig, hoewel haar invloed weinig vermocht.

Gelukkig duurde deze storm niet lang. De zwakke, dubbelhartige Vorst begon weder te luisteren naar zijne zuster, voerde de oude wetten weer in en beperkte den invoer van sterke dranken. Daardoor kwam ook het volk langzamerhand in het goede spoor.

Na hem is zulk een storm, God lof, niet weer opgestoken.

Wij willen nog in het kort op enkele feiten in de zending van de Sandwichs-eilanden wijzen, om daarna eene vergelijking te maken tusschen het vroegere en tegenwoordige.

In het jaar 1831 werd te Lanaihaluna op Maoewi, eene opleidingsschool voor inlandsche predikanten gesticht, die daar gedurende vier jaren onderwezen en voorbereid werden voor hun ambt, en bovendien geoefend in landbouw en andere handwerken.

De boekdrukkerij te Honolulu leverde in 1838 een geheele vertaling van de H. Schrift in de Hawaïsche taal en gaf een tijdschrift uit *Lo Kama Hawaii*, de Hawaïsche leeraar.

Eene geestelijke opwekking in 1838 veroorzaakte eene diep gaande beweging op deze eilanden, waardoor het christelijk leven dieper wortel schoot onder het volk en het getal der leden van 1259 in 1837 tot 19210 in 1842 steeg.

In het jaar 1848 begon het Amerikaansche zendinggenootschap zich langzamerhand van dit gebied terug te trekken. Men meende, dat de tijd gekomen was de gemeenten op eigen beenen te kunnen laten staan. Wel bleven de meeste zendelingen als Opzieners en Herders achter, maar zij werden burgers des lands en hadden te zorgen, dat inlanders hunne plaats konden innemen. Tegelijk ontstond „*Het Hawaische Evangelische Gezelschap*”, welks doel was te zorgen voor de instandhouding en verbreiding des Evangelies. In 1885 hield dit gezelschap van 31 Mei tot 7 Juni zijne 22e jaarvergadering. Op deze vergadering waren vertegenwoordigd 67 gemeenten met 58 leeraars, met 19.000 leden en 6000 Avondmaalgangers. In die 22 jaren zijn 95 inlanders als leeraars bevestigd, en hebben de inboorlingen voor hunne eigene behoeften ongeveer 1 mill. 300 duizend gulden opgebracht.

Wanneer een mensch of een volk den zegen des Evangelies is deelachtig geworden, dan zoekt hij op zijne beurt ook anderen tot Christus te brengen. Dan geldt het woord van den Apostel: *de liefde van Christus dringt ons*. Zoo is het ook met dit gezelschap gegaan. Men hoorde, dat de inboorlingen van de zoogenoemde Mikronesische Archipel, bekend geworden met de veranderingen op Hawai tot stand gekomen, begeerig waren naar Evangelieboden. Men kwam tot het inzicht, dat elke gemeente die bloeien wil, ja zelfs leven, zelf den zendingsarbeid moet drijven, en men besloot tot het uitzenden van zendelingen. Dit geschiedde. 15 Juli 1852 reisden drie Amerikaansche zendelingen met 3 inlandsche en den secretaris van het Hawaische zendinggenootschap van Honolulu naar de Carolinen, Gilbert en Maarschalk-eilanden. Sedert dien tijd zijn 39 mannen en 38 vrouwen uitgezonden om op die eilanden de blijde boodschap te verkondigen. Voor deze zending is door de Hawaische

christenen ruim 300.000 gulden opgebracht. Aan de verzameling dezer gelden wordt ook deel genomen door een dames-comité voor de zending, en een kinder-zending-vereeniging welke 850 leden telt. De jeugdige Gemeenten op de Sandwichs-eilanden toonen dus goed het testament des Heilands, Marc. 16 : 15, te kennen, en ze zijn trouwe uitvoerders van dien uitersten wil.

Vergelijkt men den toestand der Sandwichs-eilanden van heden met dien van vóór honderd jaren — welk eene verbazende ommekeer!

Toen een ongeordende troep wilden, aan afgoderij en allerlei zonden ten prooi — thans een geordende maatschappij, bestuurd door een koning, die zijne macht beperkt ziet door eene vertegenwoordiging uit het volk en geregeld door verstandige wetten. Toen een volkje vuil en onrein levende in onoogelijke hutten, bijna naakt rondlopend, overgegeven aan ontucht, kinderen moordend om geen last van hun kroost te hebben — thans een volk wonende in nette huizen, in behoorlijk rein gehouden steden of dorpen, behoorlijk gekleed, een afkeer hebbende van zonde tegen het zevende gebod, niet minder kuisch dan de gekerstende volken, de kinderen leerende. Toen in de macht van vorsten en priesters, die door willekeurig opleggen van het Tapu alles zich konden toeëigenen — thans in vrijheid levende, beheerscht alleen door den invloed des Evangelies. Toen als Kain vragende, en hoofdelijk en als volk: „Ben ik mijns broeders hoeder?” tuk op menschenvleesch, zonder natuurlijke liefde — thans onderwezen door het voorbeeld der christelijke barmhartigheid, met ontferming bewogen

over stamverwante volken, op hunne beurt bringers der blijde boodschap van Gods liefde in Christus geopenbaard.

Niet dat alles daar nu volmaakt is. Verre van dien — maar de omkeering door het Evangelie gebracht, is groot. En al betreuren wij het, dat de inboorlingen uitsterven en naar menschelijke berekening spoedig van den aardbodem zullen verdwijnen — moeten wij ook daarin een Gods-oordeel zien over de vroegere vreeselijke zonde van ontucht en kindermoord — toch is het waar, het Evangelie heeft dien ondergang zoo al niet kunnen verhoeden — toch zeer vertraagd.

Ook aan dit volk is gezien, dat het Evangelie eene kracht Gods is tot zaligheid, een iegelijk, die gelooft — dat het volken en personen redt, een zuurdeesem is, dat zijn gezegenden invloed overal doet gelden.

Doorzure het meer en meer de geheele wereld! —

Bij den uitgever dezes is tegelijk verschenen:

J. C. ELJKMAN JR., pred. te Steenwijk: *Morrison, Zending in China* 10 cts.

S. ULFERS, pred. te Oldemark: *Het Optimisme in de Zending*..... 30 cts.

 Ter verspreiding zeer aanbevolen.
Geschikte lectuur voor Jongelings- en Jongedochters-
en Zendings-vereenigingen.